

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Floremundi Raemundi V. Cl. Olim Consiliarii Regis
Galliarvm Ex Calviniano Catholici Synopsis Omnium hujus
temporis Controversiarum tam inter Lutheranos,
Calvinistas quam alios plurimos. Sive Historia ...**

Raemond, Florimond de

Coloniae Agrippinae, 1655

II. In Patriam proficiscitur, & subitanea morte opprimitur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10880

II. Mira quædam circa hoc tempus inchoati Concilij eucenerunt Luthero nam & portentosus è Belgio nummus ei allatus est portendens captiuitatem protestantium (b) & confusio maxima ex dæmoniaca puella infra recitanda, & impietas suæ doctrinæ adhærentium (c) & insolens Tempestas fulgurum & turbinum Dominica post Natalem Domini ad Albim cuncta sternens (d) Lutherus igitur & suis malis & futuri Concilij, à quo nihil nisi condemnationem & diras sibi suæque hæresi expectandum sciebat, metu suspensus, & melancholiâ obrerum minime ex suo voto succedentium odium, sui tædium, nactus, profugium clam etiam sua dilecta sacrilega Catharina ocepit, in ea fuga Merseburgum ad Georgium Anhaltinum Principem secessit, eum à quo vno Beza ait subditos in hoc Mundo gubernatos, & ex eo ad cælum conductos nempe Prædicantis vili officio assumpto. Sua enim propria autoritate Princeps hic concionandi munus vsurpabat. Inde datis ad monialem suam literis, Melanchthonem & Pomeranum rogari iussit vt ipsius nomine vltimum ecclesiæ valedicerent, quod præsentem rerum statum diutius, ferre non posset: simulque monuit, vt conuatis omnibus, ad se veniret. *Satis scio*, inquit, *mea charissima uxor, post mortem meam omnibus te odio futuram*. Hunc eius discessum ægre ferens Academia, ad Ducem qui Torgæ tum erat, scripsit, & vt ipsius intercessione & autoritate Lutherus remitteretur, petijt. Exstant adhuc æ litteræ, Calendis Augusti anno MDXLV. scriptæ. Nec multo post tam à Duce quam Vniuersitate Legati adfuerunt, qui Luthero vt VVitebergam reuenteretur, persuaserunt, vbi ille non multo post Troiano suo labori (totum enim decennium in eo defudauerat) Commentarijs nempe in Genesiu, supremam imposuit manum, quam tempestas illa horribilis antedicta & Tridentini concilij inchoatio excepit.

Eum VVitebergam reuersam Mansfeldij Comitæ ad se vocarunt, dissidiorum quæ multa inter ipsos existerant componendorum causa. Defunctis enim ex ea familia ijs, qui Catholicam sequuti fuerant religionem, inter hæredes non solum de finibus & hæreditate, sed & de forma religionis & cultus diuini contentiones statim gliscere cœperunt. Paulo ante id tempus missi quidam VVitebergam fuerant, qui Lutheri sententiam exquirent. *An post communicationem corpus Iesu Christi in hostiâ reservatis maneret*, Luthero absente (erat

enim tum apud Anhaltinum Principem) Melanchthon, nihil nisi panem reliquum esse respondit sed Lutherus reuersus, quamuis in hoc sibi ipse aduersaretur. *Corpus ibi esse asseruit: eoque consuluit, vt si sex aut quinque tantum hostiæ consecrata essent reliqua, omnes vltimo communicanti porrigerentur; uti & vinum in calice reliquum*. Melius sane hac de re Hieronymus Pragensis olim prodromus malæ causæ respondit. nam rogatus, *quid ex pane post consecrationem fieret?* Panem apud pistorem manere respondit. nimirum nulla immutatione sanctificatum, cum iuxta doctrinam diaboli seu Lutheri in suo de Missa Angulati libro, nullum sit sacerdotium, nec sacerdos qui panem sanctificet. Illud certum est, multis locis apud Lutheranos illas suæ cœnæ cibi & potus reliquias parui fieri; adeo vt multa ridicule circa eas apud eos legantur patriarum, inter quæ est & illud quod cuidam crimini datum sit, quod eas per fenestram pullis obiecerit, vt Nasus in centurijs suis scribit.

Hæc opinionum diuersitas magna inter bonos illos Symmyltas dissidia & summam confusionem inuexit; dum hic de reali corporis Christi in Eucharistia præsentia illo, alius alio modo docet. Quare veritus Lutherus, ne Sacramentarium tandem præualeret opinio, à Comitibus dissidii quod inter ipsos erat, componendi causa euocatus, tanto lubentius iter suscepit, & cum Moniali & liberis, dignoque magnitudine sua apparatu, in viam se dedit. Neque enim vti antea, velut Monachus, sed velut insignis aliquis Doctor & magnatum vnus, patriam ingredi ac suos visitare, atque inde non minore cum pompa ad Saxones suos reuerti volebat. Sed hoc à Morre, cum qua eius rei causa nullum pactum habebat, impeditus facere non potuit. Aiunt quidam quum discedens Melanchthoni valediceret, quali vltimum illum congressum fore præfagientem, sic ad eum loquutum: *Mi Philippe fateor in articulo de cœna Domini nimio usque nos progressos. Tum Philippus: Ergo asperitatem hanc, mi magister, leni aliquo scripto mitigemus, & sententiam nostram clare explicemus. Equidem hac de re diu multumque cogitavi, aiebat Lutherus; sed vereor ne hac ratione doctrinam meam suspectam reddam. Quare totam hanc causam Deo permitto. Vos post mortem meam quod poteritis facite*. Hæc aiunt Lutheri curram conscendentis fuisse verba: qui tamen

pri-
b Vlenberg. Vit. Luth. cap. 33. n. 3. e idem, didem num. 6. cap. 33.

die eius diei publice pro concione inter alia dixerat; *diabolum suis per Sacramentarios horribilem fragem machinari*. Advenienti Comites ad ditio- nis suæ fines magnam armatorum equitum manum CXIII. obviam miserunt, qui *Prophetam hunc patrium solum reviventem* magnifice & cum pompa deducere. Quum ab Jslebio oppido non procul abesset, ingens tam malorum quam minorum tormentorum auditum fuit tonitru, ex quo Lutherus in animi deliquium incidit: quod plerique pro malo omine interpretabantur; sed mox haultu vini recreatus; animum recepit. At *hanc infirmitatem animi*, quidam Jslebiensis in epistola quadam, Cochlaei scripto inserta, *nequaquam ieiunio Lutheri stomacho adscribendam esse dicit, ut qui Hala in prandio pro more suo large se invitavit ubi & versum illum de vitro coctis vel arte vel naturâ, aquis eucharis, panxit. Dat vitrum vitro. Iona, vitrum ipse Lutherus* Sic Lutherus Jslebij magna cum stulti populi acclamatione & gaudio fuit exceptus. Sequenti die suggestum in templo D. Andreæ sacro conscendens, more solito acerbissima in Papam & universam Hierarchiâ Ecclesiæ convitia evomit. Exceptus dein eodem die magnifico epulo, vehementer percussus fuit incendij rumore, quod in vicinia, ex culinâ in ipsius gratiam & honorem plus nimio ferventis, ardore extiterat: quod tamen ab accurrente undique multitudinè mox fuit extinctum. Quum ad mensam sedenti temerè mors Paulli. IV. Papæ nunciata esset, nihil ulterius, veriusne an fictus is rumor esset exp. scatus: iam quatuor Pontificum morti, quibuscum omnibus bellum gesserit, *superstitem se gloriatus est*, fati sui tam propinqui ipse nescius, quam falsus alienæ triumphator.

Civis quidam Jslebiensis, Lutheri mortem describens, ait, ipsum quotidie Halæ, Mansfeldij, & quacumque iter faceret, ut & Jslebij, genio indul- sisse, non prandio modo, sed etiam cœnæ largiori semper assuetum. (e) Idem testatur quidam Lutheri discipulus in epistola vernacula, quâ Joannes Guiterus Latine vertit. Quidergo mirû, si tam continuis commestrationibus, qui iam ante ætate languida, debilitato stomacho in morbum tandè incidit? Hic ego te pie lector compello oro, ut advertas ad crassum Melanchthonis mendacium, qui, in Præfatione Secundi Tomi Operum Lutheri, magistro suo abstinentiæ laudem tribuit, ac posteritati persuadere nititur, plurimum eum ieiunio usum fuisse, immemor convivorum, quæ contra magnû illum quum ieiunij tum omnis abstinentiæ præ-

conem, S. Hieronymum tam ipse quam alij in mē- sa Lutherum evomentem audiverant, & ab eodem scripta legerant, nisi forte Melanchthon ironice & antiphrastice voluerit eo loco loqui. An enim abstemium & sobrium appellabimus, cui in omni vita nihil acceptius erat quam dapilis cibus & porus? an abstemiû, Philippe, dices qui Hala Saxo- num grande vitrum propinans Jonæ suo se & illum unâ, vas cervisiarium aut vini fassus est, hoc versu *Dat vitrum vitro Iona, vitrum ipse Lutherus* ultimo vitæ suæ mense? qui sibi largiores haustus adversus tentationes omnes unicum remedium esse fassus est? (f) Quam abstemius vero fuerit, (g) vulgaris illa apud Germanos Cantilena, *Trinck vnd isj Gotes nicht vergiff*, quam ad ipsum auctorem plerique referunt, satis loquitur. Sed ad historiam redeamus. Lutherus igitur quum die XXVIII. Februa- rij, quo diem suum obiit, (h) cum eis quos mensæ adhibuerat (ut qui solitudinem conscientiæ malæ tã medicinam si audias, quam tormentum si resi- stas, tamquam voluptati inimicam unicè fugeret) largiter pransus ac cœnatus esset, aliquantulum quievit, faceret interim narrans historiam de quodam, qui fame pressus, diabolo se devoverat, modo cibum sibi suppeditaret. Quo saturatum, diabolus de anima pro cibi pretio sibi reddenda interpellavit. At ille, *Tibi, inquit, expectandum erit usque dum mortuus fuero. Nequaquam animam, cuius culpa hic nulla est, sed corpus, quod famem perferre non potuit, tibi addixi.* Ibi diabolus, *Namquid, ait, qui equum emit, etiam frenum & ephippium unâ emisso cen- setur: simulque cum dicto hominem cum anima & corpore asportavit.*

Quum hac narratiunculâ eos qui aderant, ali- quâ diu ipse hilari vultu detinuisset, in lectum sese composuit: in quo quum paululum quievisset, tã- to subito dolore correptus fuit, ut priusquam ad- venissent medici, expiravit. A quibusdam proditû invenio, eodè modo illû, quû è lectulo ventris exonerâdi causa surrexisset, quo Arriû, intestina effudisse. At Sleidan⁹ & Just⁹ Jonas, pectoris do- lore correptû, post cœnâ & pauxilli tēporis quie- tē, animam reddidisse dicunt, quû iam climacteri- cum ætatis annum attingisset. Inter alia quæ ille Jus- tus de Lutheri obitu scribit, ait, eum morti iam vicinum, circumstantes amicosis verbis monuisse: *Orate pro Domino Deo nostro & Evangelio eius, ut ei*

Ll cum

e Vid. libellum Cochlaei script. de Act. Luth. adiunctum sub finem. f Luth. moritur 18. Febr. 1546. g Resc. ad Eq. Poln. h Sleid. lib. 17. Vlenberg. Vit. Luth. c. ult.

cum Ecclesia sua causa bene succedat. O novam & inauditam precationis formulam! Addidisse deinde: Quia ei Pontifex & Concilium Tridentinum vehementer adversantur. Ecce tibi Testamentum! Ecce convicia & imprecationes, quas iam moriens impurus hic homo contra supremum Ecclesie caput effudit! Ecce extrema eius vota! Alius Lutheri discipulus scribit, eum aliquot annis ante, quam Smalcedie ex calculi doloribus gravissime decumberet, & a morte parum abesset, sublati in cœlum oculis & levatis manibus, ad circumstantes amicos & discipulos seu valedicturum, his usum fuisse verbis: Deus vos, fratres, omni benedictione impleat, & Papam maledictione! Quibus non minus infatigabile suum contra s. Sedem odium restatusest. Quin etiam sanctus hic homo è tã gravi morbo recreatus, publicum scriptum de resurrectione sua promulgavit, cuius initium est: Postquam resurrexi à mortuis. Thomas Bozius non incelebris sæculi nostri scriptor, in II parte II tomi quæ est de Notis Ecclesie, scribit visum à se hominem, qui tum inter Lutheri domesticos seu famulos fuerit, & asseverarit, herum suum in ultimo agone illo, manus sibi ipsi violentas afferre conatum esse, sed à familiaribus prope accursibus fuisse prohibitum: quæ ut hoc prophetæ sui infelicissimi probrum tegerent, omnes domesticos iureiurando super sancta Evangelia, obstrinxerint; ne quisquam eius rei vel minimum quid propalaret. Quod fortasse tum factum fuit, quum extremis oppressus calculi doloribus, mortem vehementer optavit.

Petrus Thyraus in libro quæm scripsit de Dæmoniis, (k) notabilem narrat, quæ eo die contigerit quo Lutherus è vivis migravit, historiam, dignam quæ hoc loco apponatur. Quod die, inquit, Martinus Lutherus ex hac vita discessit, Dæmoniaci qui Gheela (Brabantie oppidum est) plurimi erant, & patrocinio s. Dymphne (quodiam multi multis annis experti erant) liberationem expectabant, omnes à dæmonibus liberati sunt; & non ita multo post ab ipsidem rursus occupati. Res hac obscura non est, siquidem postera die quum miseros homines rursus crudeles spiritus torquerent, interrogati; Vbi pridie latuissent: responderunt, Se mandato Principis sui ad novum prophetam & fidelis cooperari, Lutheri funus evocato fuisse, eidemq; interfuisse.

Addit deinde: Confirmavit hanc rem Lutheri famulus, qui misere morienti adsuit: & quum per fenestram auram captandam gratiam prospiceret, non sine magno terrore vidit non semel plurimos teterrimos spiritus, haud procul inde saltantes, & choreas agentes. Confirmarunt corvi,

qui Lutheri corpus, quum Islebio VVitebergam deferretur, magno clamore comitati sunt. Hæc Thyraus. Similia fere de alijs hæreticis apud Casarium & alios leguntur. (l)

Quod si quis huic narrationi fidem derogare velit, cogitet quæ Lutherus ipse de suo cum diabolo congressu & disputatione, ut & discipuli ipsius, scripta reliquerint: quæ sane facient, quo minus hæc incredibilia videantur. Et certe ut hæretici fideles semper fuerunt & sunt dæmonum cooperarii; sic eidem hæreticorum fideles quasi sunt Acharæ, socij & parastaræ: ut Egesippus & Cyrillus (n) de Simone, Theodoretus (o) de Basilide, de Marcione Innocentius, de Menandro Epiphanius, Eusebius de Theodoro, de Eutyche Theodoretus, Polydorus Virgilius de Berengario, ipse Lutherus de Carolstadio & Oecolapadio, de Georgio Davide Basileenses, de Osiandro & Zuinglio Erasmus Albertus, testantur. (p)

Hic finis vitæ fuit Martino Luthero: cui illud boni (si tamen tali homini quidquam boni contingere potest) contigit, quod spiritum in eodem oppido ubi primùm eum hausit & Catholico ritu baptizatus fuerat hæreticorum maximus reddidit, nã Jona quærente per agoniam An in doctrina quam hæcenus professus erat perseveraret, & constanter vellet mori? tunc respondisse; Ita. & hoc ultimum eius fuisse verborum in hac vita (q) Cum anno mortem eius antegræso aurigæ manum porrigens interperandum, ipse dixisset: Vbi Veneris ad socios tuos dices, Te dextram tenuisse Doctorem Lutheri, Hæreticorum omnium Antesignani deterrimi. (r) Natus vero fuit tenui & obscuro loco: in prima educatione neglectus; vita & moribus dissolutus. Et quamvis nihil in eo rarum aut excellens esset, pro Germaniæ tamen propheta & Apostolo à suis stupidis sequacibus fuit habitus. Admirabili audacia sacra & profana, diuina & humana, adeoque cœlum & terram permiscuit, & miserabili tam politicam quam Ecclesiasticam administrationem clade affecit. Iustus lonas ad lectulum in quo mortuus iacebat, assistens, Mansfeldiis Comitibus, vt extremum

i Vitus Theodor. 4. Oper. Luth. præf. in Joel. k part. 1. disp. 8. sect. 11. l Bredemb. Coll. 7 cap. 39. Casar. lib. 12. cap. 10. m Lib. 3. de excidio. n Catech. 6. lib. 1. fab o lib. 3. c. 3. p har. 22. lib. 5. c. 16. lib. de ani. Cath. 6. l. 5. cap. 33. lib. 4. fab. ibid. libro 9. hist. Ang. l. 6. cont. Carolstadi. lib. de Miss. angul. q Vlenberg. Vit. Luth. cap. ult. num. 3. l Vlenb. loc. cit. ex Lutherano Matthæio pag. 208, 209. 210. 211.

mum hominem aspicerent venientibus, multis cum lachrymis eum commouit, inquit. *Ecce magnum illum virum! Ecce dormientem iam, qui Dei ecclesiam hactenus rexit & erexit. O Deus, excita, quaesumus, alium, ad nominis tui honorem, & Euangelij promotionem.* Absidente vero pictore qui mortui lineamenta in tabula representaret, Idem Ionas ad circumstantes conuersus, *Diligenter hunc inquit, etiam atque etiam contemplantini. Hic enim est, qui multa animarum millia ab inferno liberauit.* Talia homo ille contra ipsius Lutheri de se ipso confessionem.

Mortui dein cadaver, ultra modum foetens, adeo vt nemo accedere propius posset, sandapila plumbea impositum, & in templum oppidi primarium, D. Andreae sacrum, deportatum fuit, campanis interim toto oppido sonantibus, & cruce funori praelata: quod & ipsi Comites & magna hominum multitudo comitabatur. In templo idem Ionas funebrem orationem habuisse dicitur. Sed quomodo hoc cum Bezae verbis conueniat, nescio, qui in Iconibus suis Ionam hunc in Lutheri complexu exspirasse dicit. *Nihil, inquit, omnium fere rerum egit, cui non Ionas, cuius consilio plurimum utebatur, interfuerit: cui etiam vicinarum ecclesiarum, & Halensis imprimis curam demandarat, in qua etiam intra Lutheri complexum Deo animam reddidit, mortuus Eüsfelda. Anno M D XLV.* Adeo semper errant impij, vt ne quidem naturae lumine nota rite attingant.

III. Accepto de Lutheri morte nuncio, Saxoniae, Elector corpus à Mansfeldijs Comitibus, vt Vitebergam ad sepulturam mitteretur petijt. Quo impetrato, funus curru impositum multis cum caeremonijs & pompa deducitur, panno attri coloris, albi coloris cruce decussato, obiectum; proxime in alio curru sequentibus Moniali vidua, plena lachrymarum, & tribus filijs, quos, illa tamquam *Aeternū incelsi monumentum & pignus amoris,* & venerabile tanti prophetae reliquias, populo passim ostentabat. Sed dolorem ex mariti morte conceptum non parum lenierunt à Mansfeldijs Comitibus duo, & Saxoniae Electore tria florenorum ipsis donata millia. Funus praeterea comitati sunt equites circiter quadraginta. Quum non procul à Viteberga abessent, praesto fuerat alius curus multo ampliori cum ornatu, sed ob intolerabilem foetorem quem cadaver spirabat, loco id mouere nemo fuit ausus.

Sepulcrum ei factum est à regione summi altaris, additusque è candido marmore cippus. Ibi quoque non multo post mortui Melanchthonis corpus fuit reconditum. Circumcirca duodecim Apostolorum; à manu dextra, Saxonis, à sinistra Brandeburgici Electoris statuae visuntur. VVitebergae Lutheri funus iterum Latina oratione à Melanchthone, & Germanica à Iusto Iona celebratum fuit. Nec omisus fuit lepidus ille versiculus, quo viuens Lutherus res à se gestas deprædicarat, nempe:

Pestiferam, viuens, moriens ero mors tua Papa.

Hanc quidem ob causam illustris quidam Historicus hunc ei titulum tribuit, Mart. L. *auctor schismatis contra Papam*: quod tamen parum est, quin septiceps potius Lerna dicendus fuerat; quod septem praecipue haereson siue sectarum Auctor fuerit, etsi ipse se viuentem Confessus fuerit ultra 30 sectas peperisse. Reuera autem innumerabiles, quarum CCXII. distincta nomina obtinuerunt. (s) Sed quam verax ille fuit propheta, cuius vaticinium de morte Papae nondum post C annos, quod à morte implendum erat, verisimilitudinem fuit sperare. Mirum est quantum laboris pictoribus & sculptoribus iam mortuus exhibuerit Lutherus, pictus, fictus, sculptus, & quibus non modis expressus: Visitur multis adhuc locis etiam in templis eius imago cum hac inscriptione: **DIVS ET SANCTUS DOCTOR MARTINUS LUTHERVS PROPHETA GERMANIAE.** Et in pluribus locis Germaniae, etiam in popinis, ostentantur Ducis Saxoniae & conjugis ipsius ante crucifixi imaginem genibus innitentium, effigies, & penes hos Lutherus velut alter S. Ioannes. Quin etiam multi Germanorum si quando Lutheri nomen vsurpari audiunt, caput aperiunt; & in collegijs ipsius imaginem eodem modo quo nos Saluatoris nostri crucifixi, venerantur. In pari fere apud eosdem honore est Melanchthon: quorum vtriusque effigies, tamquam mariti & vxoris fere coniungi soleant. Et quemadmodum primi Christiani in frontispicio altaris itemque in templorum porticibus Crucis signum inculperet, & in vitris & fenestris Iesu nomen depingere solebant. (Hinc Reformatorum nostrorum illud Quodlibeticū: *Illo tempore quo Iesus & Maria fenestris inerebantur*) sic noui Euangelici similibus locis Lutheri & Melanchthonis

L I z

s Anatomia Eccles. Cathol.